

Ezechiël 1

Ochtenddienst 12 februari 2012, Schoonhoven.

Inleidend op Ezechiël 1.

Ezechiël is geboren ongeveer in 623 voor Christus. Hij kwam uit een priestergeslacht, hij was zelf bestemd voor het priesterschap. Maar als hij ongeveer 25 jaar is, wordt hij met tal van andere Judeeërs in ballingschap verbannen naar Babylonië, naar het land der Chaldeeën (vers 3), waar Abraham vandaan kwam. De situatie voor de joodse ballingen is dus: *terug bij af*. Ezechiël vestigt zich in de omgeving van Babel, aan de oever van een zijrivier van de Eufraat. Daar leidde hij een eenvoudig boerenleven. En daar krijgt Ezechiël een groot visioen. In dat visioen wordt Ezechiël geroepen om te gaan profeten. De priester wordt profeet.

Het roepvisioen van Ezechiël is wonderlijk. In de Tamoed waarschuwen de rabbijnen zelfs om deze tekst te bestuderen – zo wonderlijk! Maar wij laten ons natuurlijk niet tegenhouden.

Wel lezen en bepreken wij de lezing vandaag in drie delen. Om het overzicht niet kwijt te raken.

Wij lezen: Ezechiël 1: 1-14

Gemeente van Christus,

De priester Ezechiël wordt profeet.

Een priester had een vastomlijnd bestaan. Vast werk in de tempel van Jeruzalem, het centrum van het godsdienstige leven. Heel zijn werk was nauwkeurig omschreven in de Thora! Met uitstekende arbeidsvoorwaarden. *Comfort zone*. Dan: ballingschap. De joodse ballingen zijn in de indrukwekkende Babylonische cultuur niet meer dan een groepje allochtonen. En Ezechiël moet een carrièreswitch maken: de priester wordt eerst boer, dan profeet. Een zeker bestaan wordt een onzeker bestaan.

Het lijkt wat op onze kerkelijke situatie. Eeuwenlang was de kerk in Europa een instituut. Een machtig instituut waar niemand omheen kon. Wilde je een bestaan met zekerheid, dan ging je in de kerk werken, als priester, of je kocht jezelf in in een klooster.

Maar nu, anno 2012: het instituut kerk is meer en meer in de marge van de samenleving geraakt. Geloof en religie en spiritualiteit is er genoeg. Maar als christenen vormen we zo langzamerhand een minderheidscultuur. Kijk naar de grote steden, de vinexwijken. De kerksluitingen! Alsof de kerk in ballingschap is in het eigen land. Ver voorbij de comfort-zone zijn we. De kerk wordt steeds minder priesterlijk, steeds minder een eerbiedwaardig instituut, meer een zoekende, een profetische beweging...

Als de balling Ezechiël het moeilijk heeft, - maakt hij hetzelfde mee wat ook de vluchtende Mozes in de woestijn meemaakte, en de ziener Johannes op zijn eiland Patmos. Als Mozes en Ezechiël en Johannes van Patmos het moeilijk hebben, dan krijgen ze een visioen, met vuur en licht en onweer en on-aardse taferelen. Dan ervaren ze dat de Almachtige God daar is waar men hem het allerminste verwacht. Dan ervaren ze dat de Almachtige nog altijd troont boven zijn schepping en regeert.

Matthäus Merian (1593-1650).

Wat dat is wat Ezechiël in zijn visioen vooral ziet: de stormwind en het vuur zijn tekenen van de grootheid van God. En die vier wezens, met elk vier gezichten en vier vleugels – zij vertegenwoordigen de hemelse hofhouding rondom de Almachtige. *Hun gezichten leken van voren op het gezicht van een mens, en van rechts op de muil van een leeuw, en van links op de kop van een stier, en van achteren op de bek van een adelaar*. Met zijn viereen beslaan zij alle windrichtingen, overzien zij heel de schepping

Ze staan in een kring, en ze raken elkaar met hun vleugels. Samen zagen ze eruit als brandende fakkels. Als het vuur van de brandende braamstruik. Als de vuurstorm die woedde op de Sinaï. Als de vlammen die op Pinksteren brandde op de hoofden van de discipelen.

Op de Bijbelkring van afgelopen donderdag hebben we geprobeerd het visioen uit te tekenen. Dat viel nog niet mee. Rond 1600 deed een kunstenaar het zoals u via de beamer kunt zien.

(Let op het wonderlijke wiel- daar gaat het tweede deel van het visioen over.)

Wij zingen gezang 109: 2,5,6

2. Wij lezen: Ezechiël 1: 15-21.

In het tweede deel van het visioen ziet Ezechiël vier wielen. Bij al die vier wonderlijke gestalten (leden van de hemelse hofhouding) hoort een wiel. En samen vormen die vier wielen een wonderlijk voertuig. De rabbijnen spreken van het *wagenvisioen* van Ezechiël. Die wagen, hemelwagen, beweegt alle kanten op, gaat heen en weer en op en neer.

Het is een beetje Star Wars. Maar de Star Wars-films bevatten veel bijbels materiaal, zo hoorde ik deze week op de televisie. Trouwens, die boeken van de Zwitserse schrijver Erich von Däniken, *Waren de goden astronauten?*, baseert zich mede op dit visioen van Ezechiël. Volgen Von Däniken had Ezechiël een UFO met ruimtewezens gezien. Maar het lijkt me Bijbels te zeggen dat het visioen van Ezechiël vooral verwijst naar de wonderlijke dynamiek van God. Die wielen staan voor beweeglijkheid. In ruimte en in tijd. Want die wielen staan ongetwijfeld ook symbool voor het rad van de tijd. Ezechiël ziet een soort mobiele troon, een mobiel heiligdom. (Een soort Pausmobiel...) Geen plaats, geen tijd, Of de Eeuwige God kan er komen en zijn.

Julius Schnorr von Carolsfeld, ongeveer 1850.

In de ballingschap verandert de priester Ezechiël (hier geknield op de voorgrond) in een profeet. En als profeet ziet hij dat God juist daar aanwezig is, waar men Hem het minst verwacht..

Door de wielen, die Ezechiël in het visioen ziet, wordt hem geopenbaard dat God beweeglijk is. De eeuwige God is en regeert overal. Hoog in de hemel, hier op aarde, in het Beloofde Land, maar ook in de ellende van de ballingschap. God is aanwezig: op bruiloften en in ziekenhuizen. In geboortekamers en in sterfhuizen. In het land der Chaldeeën rond 600 voor Christus, en in het Schoonhoven van 2012.

Misschien is het niet altijd een tijd voor onbeweeglijke kerken en kathedralen. Misschien leven we momenteel in een tijd waarin we het moeten hebben van beweeglijkheid, van beweeglijke, kleinere geloofsgemeenschappen, her en der. Maar er is geen plaats en geen tijd waarin God niet aanwezig wil zijn.

Wij zingen gezang 444: 1, 2

Wij vatten samen:

De priester werd profeet. (1.)

Ezechiël ziet een soort mobiel heiligdom: met wielen en omgeven door hemelse gestalten. (2.)

Dan nu de 3e scène: wie troont er op dat mobiele heiligdom, op die hemelwagen? Hoe ziet Hij eruit? Hoe klinkt zijn stem?

3. Wij lezen: Ezechiël 1: 22-28a

Boven de hoofden van de vier wezens ziet Ezechiël een koepel, glinsterend als ijs. Een hemelgewelf, net als in Genesis 1. En boven de koepel ziet hij een troon van saffier, een edelgesteente. En daarop die troon zag hij een gedaante als van een mens. Maar jij zag in die gedaante ook wit goud, en vuur, en een stralende gloed als van de regenboog. Dit was de aanblik van de stralende verschijning van de Heer. En, zegt Ezechiël, toen ik dit alles zag wierp ik me voorover op de grond. De balling Ezechiël ziet Gods majesteit. En dat is het begin van zijn nieuwe leven, van zijn opstanding als profeet.

(Griekse miniatuur).

Dienen ze zich nog aan, visioenen van God?
In 2006 schreef ik het volgende verhaal in de Samen:

'Het lijkt me niet makkelijk om tegenwoordig predikant te zijn,' zei mevrouw Vlieger. 'Wist je dat ik een zoon heb die predikant is? Gelukkig is het een opgewekte vent, niet erg zwaartillend, anders zou hij het helemaal niet volhouden. "De mensen verstaan de taal van het geloof niet meer," zegt hij. "Zelfs mijn eigen kinderen begrijpen niet meer waar ik het over heb." Mevrouw Vlieger schudde haar nog altijd knappe gezicht. 'Om zijn kinderen een beetje bij te spijkeren wilde hij laatst weer beginnen met het lezen uit de Bijbel na het avondeten. Hij besloot makkelijk te beginnen, met een gelijkenis. Hij begon te lezen: "Een zaaier ging uit om te zaaien..." En toen kregen zijn kinderen meteen de slappe lach. Het zijn alleraardigste kinderen hoor. Maar bijdehand! En eigenwijs! Mijn zoon heeft het maar bij die eerste zin gelaten.'

Zelf was ze ook alleraardigst, mevrouw Vlieger. Ik bezocht haar in 1987, toen ik net een paar maanden predikant was in Akkrum, mijn eerste gemeente. En gastvrij was ze ook, ze had speciaal appeltaart voor me gebakken. Friezen zijn niet zuinig als het gaat om koek en taart. Mevrouw Vlieger woonde in een mooi, smaakvol ingericht huis, maar er hing ook een zweem van eenzaamheid in haar woning. Haar man was al jaren geleden overleden en ze miste hem nog iedere dag, was het eerste dat ze me verteld had.

Ik deed dit soort bezoekwerk met plezier, maar ook met enige aarzeling. Her en der koffie drinken met iets lekkers erbij en luisteren naar de verhalen die mensen me wilden vertellen over hun leven, en daar dan ook nog voor betaald krijgen, dat was toch een mooie baan. Maar soms voelde ik me ook verlegen met al die gastvrijheid en openhartigheid. Wat had ik al die mensen met hun verhalen eigenlijk te bieden?

Terwijl mevrouw Vlieger me bijschonk, verzuchtte ze nog eens dat het haar niet makkelijk leek om predikant te zijn in deze tijd. Ik heb toen vast iets monters tegen mevrouw Vlieger gezegd, want zo ben ik wel. Maar op de een of andere manier moet die opmerking wel in mijn geheugen zijn blijven haken. Anders was ik laatst, bijna twintig jaar later, niet vol verbazing opgesprongen tijdens het lezen van een krantenartikel.

Dagblad Trouw heeft een wekelijkse rubriek over religieuze belevenissen. Allerlei mensen, vogels van diverse pluimage, vertellen in deze rubriek over bijzondere spirituele ervaringen of Godsontmoetingen die hun leven hebben veranderd. Twee maanden geleden kwam in deze rubriek een negenentwintigjarige vrouw aan het woord. Ze vertelde over het visioen dat ze als twintigjarige had gehad, een onvergetelijk visioen dat urenlang had aangehouden en diepe indruk op haar had gemaakt. Terwijl ze op een avond naar muziek luisterde, ontvouwde zich opeens voor haar een hemels landschap. 'Vanaf een meter of honderd keek ik toe hoe het landschap onder me door rolde, alsof ik in een helikopter zat. Ik had vaart. Het landschap was heuvelachtig en er waren groene bossen en weilanden. Vanuit de lucht volgde ik een pad dat dwars door de natuur liep. Er waren geen huizen of mensen.' Maar na een paar uur zag ze op het pad een kleine oude man staan. 'Ik daalde af en ging voor hem staan. Zonder woorden zei de man zoiets als: "Ben je bereid de weg te gaan?". Ik dacht na en zei: "Ja". Tot mijn ontsteltenis hoorde ik toen opeens gerinkel: de brug voor mijn huis ging open, het was al ochtend, ik moest de hele nacht op hebben gezeten! Het visioen vervaagde en verdween. Ik was uitgeput.'

Het visioen verdween, maar het ja-woord bleef hangen. Ze vroeg zich wel af tegen welke weg ze eigenlijk 'ja' had gezegd. Ze besloot filosofie en religiewetenschap te gaan studeren om een antwoord op deze vraag te vinden. Wat die weg precies is, weet ze nog steeds niet. Soms vermoedt ze dat die weg samenvalt met het *zoeken naar de weg*. Ze heeft zich ook bij een kerk aangesloten. 'Ik noem me niet christelijk, nog niet. Maar het visioen dat ik als twintigjarige had, heeft mijn leven van een kloppend hart voorzien.'

En ze vertelde nog iets. 'Voor ik het visioen kreeg, was ik niet met religie bezig. Mijn vader was dominee, maar ik voelde me niet thuis in de kerk. Hij is vorig jaar overleden. Hij was nog niet oud.'

Dát was het moment dat mijn hart even oversloeg. Ik wist dat de zoon van mevrouw Vlieger een jaar eerder overleden was. Ik kende het indrukwekkende artikel dat hij in het NRC Handelsblad over zijn eigen ziekbed had geschreven. Het zou warempel toch niet zo zijn dat de vrouw die in Trouw haar verhaal deed, zijn dochter was, en de kleindochter van mevrouw Vlieger? Mijn ogen vlogen nogmaals over het artikel, op zoek naar een naam. En ik vond wat ik zocht. De vrouw van het visioen luisterde naar de welluidende naam *Welmoed Vlieger*.

Meteen kwam het bezoek dat ik haar oma in Akkrum had gebracht me weer voor de geest. En toen begon mijn eigen visioen. Het fraaie huis. De verzorgde, vriendelijke dame. De koffie en zelfgebakken appeltaart. Haar verzuchting dat het haar niet makkelijk leek om predikant te zijn in deze tijd. Het verhaal over haar zoon die aan tafel de gelijkenis van de zaaier wilde voorlezen: 'Een zaaier ging uit om te zaaien...' Haar kleinkinderen die toen in lachen uitbarstten. Maar het gezaaide zaad was geduldig. Het zaad had jaren geduldig gewacht. Tot het eindelijk de kans kreeg om te ontkiemen. En op te groeien. En te bloeien. En het zaad lachte, nee *glimlachte* het laatst.

Amen

Frans-Willem Verbaas